

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 5799/22
25.10.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Ирене Вуковић, председника већа, Станиславе Митровић и Татјане Лемајић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Стефан Стефановић, адвокат из Ваљева, Синђелићева бр. 49, против тужене Eurobank direktna a.d. Beograd, са седиштем у Београду, Вука Караџића бр. 10, чији је пуномоћник Немања Алексић, адвокат из Новог Сада, Грчкошколска бр. 1, ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о жалби тужене изјављеној против пресуде Првог основног суда у Београду П 59734/21 од 29.3.2022. године, у седници већа одржаној дана 25.10.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБАЦУЈЕ СЕ као недозвољена жалба тужене изјављена против става трећег, осмог, десетог и дванаестог изреке пресуде Првог основног суда у Београду П 59734/21 од 29.3.2022. године.

ПОТВРЂУЈЕ СЕ пресуда Првог основног суда у Београду П 59734/21 од 29.3.2022.године у ставу првом, четвртном, петом, седмом, деветом, једанаестом и четрнаестом изреке и у том делу жалба тужене се **ОДБИЈА** као неоснована.

УКИДА СЕ пресуда Првог основног суда у Београду П 59734/21 од 29.3.2022. године у ставу другом, шестом, тринаестом и петнаестом изреке и предмет у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 59734/21 од 29.3.2022.године, ставом првим изреке дозвољено је објективно преиначење тужбе учињено поднеском тужиле од 22.02.2022. године. Ставом другим изреке утврђено је да је ништава и да не производи правно дејство одредба члана 2 (у делу који носи наслов „Рок“) став 1 Уговора о стамбеном кредиту бр. ..., закљученог 13.09.2006. године, између тужиле и EFG Eurobank a.d. Beograd. Ставом трећим изреке одбијен је тужбени захтев тужиле у

делу у коме је тражила да се утврди да је ништава и не производи дејство хипотека из члана 8 тачка 1 предметног уговора, уписана на једнособном стану бр. 4, површине 33,01 м², у приземљу вишестамбене зграде бр. ..., у ул. ..., саграђене на парцели бр. ..., уписана у ЗКУ/1 бр.... КО ... и уписане на двособном стану бр. 17, површине 65,14 м², на петом спрату, бр. 17, у саставу стамбене зграде „...“, ..., у насељу ... к.бр...., на кп.бр. ..., уписан у ЗКУЛ бр.... КО ..., као средство Уговора о стамбеном кредиту бр. ..., закљученог 13.09.2006. године, између тужиле и EFG Eurobank a.d. Beograd и да као таква не производи правно дејство од момента укњижбе хипотеке, као и да врати меницу потписану од корисника кредита која је инструмент обезбеђења предметног уговора из члана 8 тачка 3. Ставом четвртим изреке утврђено је да је ништава и да не производи правно дејство одредба члан 6 став 1 тачка 2,3,4,5 и 6 Уговора о стамбеном кредиту бр. ..., закљученог 13.09.2006 године, између тужиле и EFG Eurobank a.d. Beograd. Ставом петим изреке утврђено је да је да је ништава и да не производи правно дејство одредба члана 2 (у делу који носи наслов „Камата“) став 2 Уговора о стамбеном кредиту бр. ..., закљученог 13.09.2006. године, између тужиле и EFG Eurobank a.d. Beograd. Ставом шестим изреке обавезана је тужена да тужилци на име стицања без основа, услед неосновано наплаћеног износа због примене валутне клаузуле, плати износ од 179.237,81 динара, са законском затезном каматом почев од 01.10.2021. године до исплате. Ставом седмим изреке обавезана је тужена да тужилци на име стицања без основа, услед неосновано наплаћене накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита плати износ од 34.178,84 динара, са законском затезном каматом почев од 21.09.2006. године до исплате. Ставом осмим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиле у делу у коме је тражила да се обавезе тужена да тужилци на износ од 34.178,84 динара плати законску затезну камату за период од 13.09.2006. године закључно са 20.09.2006. године. Ставом деветим изреке обавезана је тужена да тужилци на име стицања без основа, услед неосновано наплаћене фиксне провизије на основу накнаде за обраду кредитног захтева Националној корпорацији плати износ од 2.489,41 динара, са законском затезном каматом почев од 21.09.2006. године до исплате. Ставом десетим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиле у делу у коме је тражила да се обавезе тужена да тужилци на износ од 2.489,41 динара плати законску затезну камату за период од 13.09.2006. године закључно са 20.09.2006. године. Ставом једанаестим изреке обавезана је тужена да тужилци на име стицања без основа, услед неосновано наплаћене премије осигурања код Националне корпорације плати износ од 50.128,94 динара, са законском затезном каматом почев од 21.09.2006. године до исплате. Ставом дванаестим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиле у делу у коме је тражила да се обавезе тужена да тужилци на износ од 50.128,94 динара плати законску затезну камату за период од 13.09.2006. године закључно са 20.09.2006. године. Ставом тринаестим изреке обавезана је тужена да тужилци на име стицања без основа, услед неосновано наплаћене разлике у курсу приликом пуштања кредита у течај и наплате ануитета, плати износ од 52.071,26 динара, са законском затезном каматом почев од 31.03.2015. године до исплате. Ставом четрнестим изреке обавезана је тужена да тужилци на име стицања без основа, услед неосноване наплате законске затезне камате на износе једностраног повећања каматне стопе, плати износ од 102.406,91 динара са законском затезном каматом почев од 30.04.2015. године до исплате. Ставом петнаестим изреке обавезана је тужена да тужилци накнади трошкове парничног поступка у износу од 78.500,00 динара са законском затезном каматом почев од дана наступања услова за извршење пресуде до исплате.

Против наведене пресуде тужена је благовремено изјавила жалбу побијајући је у целисти из свих законских разлога.

Испитујући побијану пресуду у смислу одредбе члана 386 Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/11 са каснијим изменама и допунама), овај суд је оценио да је жалба тужене недозвољена у ставовима трећем, осмом, десетом и дванаестом изреке, неоснована у ставовима првом, четвртном, петом, седмом, деветом, једанаестом и четрнаестом изреке, а основана у ставовима другом, шестом, тринаестом и петнаестом изреке.

Одлука у ставу првом изреке ове пресуде донета је на основу члана 401 став 1 у вези члана 378 став 3 ЗПП јер тужени нема правни интерес да пресуду побија у деловима којим је одбијен тужбени захтев тужиоца.

Правилна је одлука првостепеног суда у ставу првом изреке побијане пресуде којом је дозволио објективно преиначење тужбе повећањем тужбеног захтева тужиоца учињеног поднеском од 22.02.2022. године након обављеног вештачења, имајући у виду да се сходно члановима 199 и 200 ЗПП тужена оваквом преиначењу не може противити.

У поступку пред првостепеним судом нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП на које апелациони суд пази по службеној дужности. Нема ни битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП у погледу одлуке у потврђујућем делу ове пресуде, на коју се неосновано жалбом тужене указује, будући да је изрека пресуде разумљива и није противречна разлозима пресуде јер су у пресуди наведени јасни и непротивречни разлози о свим битним чињеницама, па побијана пресуда нема недостатака због којих се не може испитати, нити је учињена битна повреда одредбе члана 374 став 1 у вези члана 7 и 8 ЗПП, на коју се неосновано жалбом указује.

Према правилно утврђеном чињеничном стању тужиља као корисник кредита и правни претходник тужене (EFG Eurobank a.d. Beograd) су дана 13.09.2006. године закључили уговор о стамбеном кредиту бр. ... којим је тужиљи одобрен кредит у износу од 43.274,00 ЦХФ у динарској противвредности по средњем курсу банке на дан пуштања кредита у течај (члан 1 став 1). Чланом 2 став 1 наведеног уговора (у делу који носи наслов „Рок"), између осталог, предвиђено је да ће се обрачун и плаћање ануитета утврђених у плану отплате у ЦХФ вршити у динарској противвредности по продајном курсу банке на дан уплате, док је чланом 2 став 2 (у делу који носи наслов „Камата") предвиђено да банка задржава право промене каматне стопе тј. да иста до коначног измирења свих обавеза корисника кредита по овом уговору без закључења посебног анекса може мењати висину каматне стопе из претходног става у складу са актима пословне политике банке који регулишу висину и начин обрачуна камате. Чланом 6 став 1 тачка 2 истог уговора корисник кредита се обавезао да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 1,50% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрења и администрирања кредита, тачком 3 да пре пуштања кредита у течај плати банци фиксну провизију у износу од 30 евра у динарској противвредности по продајном курсу на дан уплате на име накнаде за обраду кредитног захтева код Националне корпорације, тачком 4 да пре пуштања

кредита у тецај плати провизију у износу од 2,2% од износа одобреног кредита на име премије осигурања код Националне корпорације, тачком 5 да у случају делимичне превремене отплате кредита банци плати једнократну накнаду у висини од 2,00% од износа кредита који се превремено отплаћује, а тачком 6 да у случају целокупне превремене отплате кредита банци плати једнократну накнаду у висини од 2,00% од износа кредита који се превремено отплаћује.

Тужиља је туженој 21.09.2006. године на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита платила износ од 34.178,84 динара, на име фиксне провизије по основу накнаде за обраду кредитног захтева Националној корпорацији износ од 2.480,41 динара и на име премије осигурања код Националне корпорације износ од 50.128,94 динара. Даље, да је тужиљи, по тада важећим условима индексације у валути ЕУР, доспела обавеза на име месечних ануитета, иста би за период од 13.09.2006. године до 01.10.2021. године у односу на износ по постојећим условима индексације у валути ЦХФ била мања за 1.370,82 ЕУР у противвредности од 179.237,81 динара, док би стање преостале главнице дуга на дан 01.10.2021. године било мање за 2.576,22 ЦХФ у противвредности од 302.850,61 динара. Укупан износ законске затезне камате обрачунате на износ динарске противвредности разлике у висини месечних ануитета за период од дана доспећа и наплате тих месечних ануитета до дана повраћаја средстава од стране банке 25.05.2015. године износи 102.406,91 динара, те да тужена од тужиље услед примене различитих курсева приликом пуштања кредита утечај и приликом наплате ануитета од тужиље наплатила износ од 52.071,26 динара више. Странке нису закључиле уговор о конверзији.

На основу овако утврђеног чињеничног стања правилно је првостепени суд применом чланова 11, 12, 15, 46, 47, 50, 103, 105, 1065 и 1066 Закона о облигационим односима утврдио ништавост одредби чланова 2 став 2 и 6 став 1 тачка 2,3,4,5 и 6 уговора о кредиту.

Првостепени суд је правилно закључио у делу члана 2 став 2 (у делу који носи наслов „Камата“) којим је предвиђено да банка задржава право промене каматне стопе тј. да иста до коначног измирења свих обавеза корисника кредита по овом уговору без закључења посебног анекса може мењати висину каматне стопе из претходног става у складу са актима пословне политике банке који регулишу висину и начин обрачуна камате, налазећи да је садржина ове одредбе супротна одредбама чланова 46, 47,50 и 1065 ЗОО, па је наведена одредба супротна принудним прописима и као таква ништава у смислу члана 105 у вези члана 103 ЗОО, те је правилно одлучио као у ставу петом изреке побијане пресуде.

Супротно жалбеним наводима тужене, уговарање битног елемента уговора промене каматне стопе у складу са пословном политиком банке није било одредиво у односу на корисника кредита.

Ово зато што уговарање да ће се камата, као битан елемент уговора мењати у складу са пословном политиком банке која регулише висину и начин обрачуна камате, без ближе одређених и дефинисаних параметара на основу којих ће се каматна стопа мењати, представља неодредиву уговорну обавезу што сходно одредби из чланова 46 и 47 у вези члана 105 Закона о облигационим односима ову уговорну одредбу чини

ништавом. Одредбе уговора о кредиту не могу бити у супротности са општим начелима Закона о облигационим односима, његовим императивним нормама и добрим пословним обичајима. Уговарањем права банке да мења каматну стопу, корисник кредита се ставља у неравноправан положај у односу на банку, што се не може правдати пословном политиком банке, нити се обавештавањем о променама у погледу каматне стопе а без могућности одлучивања корисника кредита у том делу које искључује постојање неравноправног положаја корисника кредита. Стога су без утицаја на правилност одлуке жалбени наводи тужене којима се указује да је тужиља сопственом вољом закључила наведени уговор с обзиром да је оспорена одредба уговора супротна законским одредбама.

Правилно првостепени суд закључује да је тужена по основу ништаве одредбе једнострано и неовлашћено изменила иницијално уговорену каматну стопу и да је применом променљиве номиналне каматне стопа која није била унапред одређена и одредива од тужиље више наплатила износ од укупно 102.406,91 динара па је првостепени суд правилно тужиљи признао износ у ставу четрнаестом изреке сагласно одредби члана 104, 210 и 277 ЗОО са припадајућом законском затезном каматом од доспелости последњег ануитета до исплате.

Неосновани су жалбени наводи којима се указује да уговарање променљиве каматне стопе није противправно, имајући у виду да је слобода уговорања ограничена начелима равноправности странака у облигационом односу, једнаке вредности међусобних давања, поштења у промету и понашања у извршењу обавеза са пажњом која се захтева у одређеној врсти облигационих односа и обавезом учесника да се у остваривању својих права уздрже од поступака којима би се отежало извршење обавезе другог учесника. У конкретном случају уговорена је променљива каматна стопа, али нису одређени услови и околности под којима би банка имала право да мења висину каматне стопе, већ је уопштено упућено на пословну политику банке и њене акте о износу и начину обрачуна камате. На овај начин банка је уговорила за себе могућности да према својим интересима утиче на износ обавезе друге уговорне стране.

И по становишту овога суда, последица ништавости одредбе уговора о кредиту на основу које је тужена наплаћивала виши износ ануитета применом поменљиве-увећане каматне стопе, јесте обавеза враћања више наплаћеног износа са припадајућом каматом. На такву обавезу не утиче чињеница да је банка поступила по Одлуци о мерама за очување стабилности финансијског система у вези са кредитима индексираним у страном валути ("Службени гласник РС", бр.21/15, 51/15) и више наплаћене износе вратила кориснику тако што их је урачунала у превремену отплату кредита и на тај начин смањила главницу, имајући у виду да поступањем на тај начин тужена није извршила повраћај новчаних износа на име плаћене камате од доспећа (наплате) обавезе по основу доспелих месечних ануитета до дана повраћаја средстава од стране банке, због чега су супротни наводи жалбе оцењени неоснованим.

Надаље, правилно је првостепени суд оценио да је тужиљи остао непознат механизам по коме се добија висина трошкова и премије, која није зависила од договора обеју страна или треће стране већ остављена у арибтрерно поступање тужене банке. Обзиром да банка није таксативно навела све трошкове које је имала за обраду кредита и накнада, иста је за себе задржала право да одреди трошкове кредита без

одговарајућег образложења који су то трошкови, на основу чега су утврђени и зашто се везују за износ одобреног кредита, односно остатка главнице.

Стога је правилном применом законских одредби цитираних у образложењу побијане пресуде првостепени суд утврдио ништавост одредбе члана 6 став 1 Уговора о стамбеном кредиту који су парничне странке закључиле којом се корисник кредита обавезао: тачка 2 да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 1,50% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрења и администрирања кредита, тачка 3 да пре пуштања кредита у течај плати банци фиксну провизију у износу од 30 евра у динарској противвредности по продајном курсу на дан уплате на име накнаде за обраду кредитног захтева код Националне корпорације, тачка 4 да пре пуштања кредита у течај плати провизију у износу од 2,2% од износа одобреног кредита на име премије осигурања код Националне корпорације, тачка 5 да у случају делимичне превремене отплате кредита банци плати једнократну накнаду у висини од 2,00% од износа кредита који се превремено отплаћује, и тачка 6 да у случају целокупне превремене отплате кредита банци плати једнократну накнаду у висини од 2,00% од износа кредита који се превремено отплаћује, те је правилно одлучио као у ставу четвртном изреке побијане пресуде.

Наиме, уговор о кредиту уређен је одредбама чланова 1065-1068 Закона о облигационим односима. Тим одредбама дат је појам уговора, одређена његова форма и садржина, уређена питања отказа даваоца кредита и одустанка од уговора и враћања кредита пре рока, али нису ближе уређена остала права и обавезе уговорних страна, па ни право банке да од корисника кредита наплати трошкове и накнаде настале поводом закључења уговора о кредиту или који настану у току његове реализације. Ни Законом о банкама (“Службени гласник Републике Србије”, бр. 107/05 са каснијим изменама и допунама) којим је прописано (члан 4 став 1 тачка 2) да банка може обављати и кредитне послове (давање и узимање кредита) није ближе одређена садржина уговора о кредиту и права и обавеза банке и клијента. Али, тим законом предвиђено је да се на уговор закључен између банке и клијента примењују општи услови пословања банке (члан 42) као и да Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, нарочито по основу депозитних и кредитних послова (члан 43).

Право банке да обрачунава одређене трошкове и накнаде банкарских услуга поводом закључења уговора о кредиту регулисано је (поред члана 43 Закона о банкама) и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите (“Службени гласник РС”, бр. 11/05, 108/2005 која се примењује од 15.3.2005. године) и која је важила у време закључења предметног уговора о кредиту од 13.9.2006. године. Овом одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и исказивања ефективне каматне стопе на кредите које банка, афилијација и друга финансијска организација из Закона о банкама и другим финансијским организацијама одобрава, односно на депозите које банка прима (тачка 1 став 1). На основу одредбе тачке 5 ове одлуке може се закључити да понуда банке која се односи на кредите треба да јасно и недвосмислено садржи следеће податке: податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе (став 1 под а), као и податке који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе (став 1 под б), који треба да буду

утврђени и исказани у понуди на начин одређен тачком 7 и достављени клијенту на начин прописан упутством из тачке 11 ове одлуке (тачка 7 став 4). Поред тога, по одредби тачке 7 став 2 наведене одлуке при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садрже податке који су укључују у обрачун ефективне каматне стопе као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: висину номиналне каматне стопе на кредит, односно депозит, износ накнада и провизија које банка обрачунава клијенту у поступку одобравања кредита, односно полагања депозита, износ накнада и провизија познатих на дан обрачуна, које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту, односно уговора о депозиту.

За спровођење ове Одлуке НБС је донела Упутство за примену одлуке о јединственом начину обрачуна и исказивања ефективне каматне стопе на кредите и депозите (“Службени гласник РС”, бр. 11/05... 105/05). У тачки 6 прописано је да један примерак плана отплате кредита и плана исплате депозита из тачке 7 Одлуке, који су као обрасци 1 и 2 штампани уз ово упутство и његов су саставни део, с помоћним колонама за израчунавање ЕКС-а, банка задржава у својој документацији, док је тачком 7 предвиђено да преглед битних елемената отплате кредита који се клијенту доставља у смислу тачке 6 дат је као Прилог 1 уз упутство и његов је саставни део. У план отплате кредита (образац 1) у колону “друге уплате” уносе се друге уплате које корисник кредита плаћа банци на основу закљученог уговора о кредиту, и то: трошкови обраде кредитног захтева, трошкови који настају при одобравању кредита, трошкови обраде кредита, премије осигурања кредита које на терет корисника кредита, а у виду додатних провизија, плаћа банка, накнаде на неискоришћени део оквирног кредита, трошкови обраде новчаних средстава положених за одобравање кредита (депозит, односно колатерал), остале накнаде или провизије у вези с кредитом (тачка 9 став 2 под 8)). Ове податке садржи и Преглед битних елемената отплате кредита (прилог 1). Наведено упутство није прописивало да се понуда исказује на посебном обрасцу.

Дакле, наведеном Одлуком прописан је јединствен начин обрачуна и објављивања трошкова камате и накнада банкарских услуга (ефективна каматна стопа) услови и начин обавештавања клијента о њиховим правима и о остваривању тих права, дужност банке да утврди минимун услова под којима се одобрава кредит између осталог врсту и висину, односно распон свих накнада и других трошкова који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и који падају на терет клијената (тачка 5 Одлуке) као и дужност банке да клијенту на његов захтев пружи информације о условима који се односе на одобравање кредита – понуда банке (тачка 11 Одлуке). Информације треба да буду утврђене и исказане на обрасцима који се односе на основне податке о кредиту (прилог 1 уз упутство из тачке 11 Одлуке) на начин који клијента ниједног тренутка неће довести у заблуду. Преглед битних елемената отплате кредита банка уручује клијенту као своју понуду, а при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује примерак плана отплате тог кредита који садржи основне податке о кредиту (тачка 11 Одлуке и тачка 7 упутства).

Из изложеног следи да важећи прописи у време закључења уговора омогућавају даваоцу и кориснику кредита да у складу са начелом аутономије воље (члан 10 Закона о облигационим односима) уреде питања трошкова обраде кредитног захтева, као и

других трошкова и накнада у вези са својим кредитним односом. Зато од значаја за питање да ли би банка имала право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга, и да ли би одредбе уговора о кредиту којом се корисник обавезује да банци плати трошкове кредита биле ништаве услов би био да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита. Притом, из цитираних прописа произилази да трошкови обраде кредита и пуштања кредита у течај, као и други трошкови које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора, могу да буду одређени процентуално и да се исказују се кроз ефективну каматну стопу.

Према томе банка има право на наплату трошкова и накнаду банкарских услуга насталих у вези са реализацијом кредита али је таква одредба уговора правно ваљана под условом да је у предуговорној фази (понудом) информисала корисника кредита о висини свих накнада и других трошкова, односно распона свих накнада и других трошкова који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и који падају на терет клијента, тако да корисник ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч, те предпочила недвосмислене податке на основу којих корисник може јасно да изведе закључак о погодностима везаним за плаћање премије осигурања с обзиром да се позитивни ефекти уговора о осигурању остварују на страни банке (банка као кредитор свој кредитни пласман клијента осигурава код НКОСК, а обавеза плаћања премије се преваљује на корисника) док се кориснику кредита накнада за коришћење кредита увећава и за трошкове премије осигурања. Обавештавање корисника у предуговорној фази обухвата дужност банке да клијенту обезбеди информације и одговарајућа обавештења из пословног односа клијента и банке о условима који се односе на уговор о кредиту за који је показао интересовање, на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих даваоца истих услуга и процени да ли ови услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији.

Међутим, тужена, како то правилно закључује првостепени суд, није пружила доказе да је обавезу плаћања накнаде за трошкове обраде кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита у износу од 1,50%, износа фиксне провизије од 30 евра за обраду кредита, износа од 2,2% на име премије осигурања код Националне корпорације као и једнократну накнаду у висини од 2,00% од износа кредита који се превремено отплаћује, и у случају целокупне превремене отплате кредита једнократне накнаде у висини од 2,00% од износа кредита који се превремено отплаћује, јасно предпочила тужиљи као кориснику кредита у предуговорној фази исказивањем тих трошкова кредита у процентуалном и номиналном износу у складу са одредбама Одлуке о начину и поступку спровођења општих услова пословања које банка примењује у односу са клијентима, физичким лицима.

Имајући у виду наведено, правилна је одлука првостепеног суда у ставу четвртог изреке из разлога што је предметна уговорна одредба у наведеним деловима ништава у смислу одредбе члана 103 став 1 у вези члана 105 став 1 ЗОО јер је тужиљи непознат механизам по коме се добија висина трошкова што је доводи у неравноправан положај у односу на тужену која на основу унапред припремљеног и одштампаног уговора о кредиту на чију садржину тужиља као корисник кредита не може да утиче ставила кориснику кредита одређени новчани износ на располагање а при том за себе задржала право да одреди трошкове кредита без одговарајућих образложења који су то

трошкови на основу чега су утврђени и зашто се везују за износ одобреног кредита, због чега су супротни жалбени наводи оцењени неоснованим.

Правилно је првостепени суд нашао да је из наведених разлога основан и захтев за повраћај износа стеченог на основу такве ништаве одредбе уговора у наведеним деловима и на основу чл. 104 у вези чл. 210 и 214 Закона о облигационим односима, обавезао тужену да тужиљи исплати тражене новчане износе и то са законском затезном каматом почев од дана када су наведени износи наплаћени од тужиље, односно почев од 21.09.2006. године, а имајући у виду да се тужена има сматрати несавесним стицаоцем, јер јој је као јачој уговорној страни морало бити познато да је у обавези да тужиљи приликом закључења уговора уручи Преглед битних елемената отплате кредита, те је правилно одлучио као у ставовима седам, девет и једанаест изреке.

Код свега наведеног, супротни наводи жалбе којима се указује да ниједан позитиван пропис не одређује да банка мора клијента упознати са механизмом и структуром накнаде и трошкова оцењени су неоснованим, као и жалбени наводи да одредба у којој је дефинисано плаћање накнаде и трошка за НКОСК није неодређена нити неодредива одредба уговора, те иста никако није противна принудним прописима и јавном поретку и добрим обичајима.

Обавезивање корисника кредита на плаћање трошкова обавезе кредитног захтева није противно начелу савесности и поштења из члана 12 ЗОО уколико је обавеза установљена на транспарентан начин. Потврда оваквог става, супротно наводима жалбе, дата је у пресуди Европског суда правде у предмету Ц-621/17 (на коју се посебно жалбом указује) с обзиром да је истом заузет став да члан 4 став 2 (Процена о томе јесу ли неке одредбе непоштене не односи се на дефиницију главног предмета уговора ни на примереност цене и накнаде на једној страни, и испоручене услуге и робу, на другој, све док су те одредбе јасно и разумљиво састављене) и члан 5 (У случају уговора у којима се потрошачу све или одређене одредбе нуде у писаном облику, те одредбе увек морају бити срочене јасно и разумљиво, а ако постоји сумња око значења неке одредбе, предност има тумачење које је најповољније за потрошача) Директиве 93/13/ЕЕЗ од 5. априла 1993. године о непоштеним условима у потрошачким уговорима, треба тумачити на начин да захтев према којем уговорна одредба треба да буде јасно и разумљиво састављена не налаже да у одредбама уговора о потрошачком зајму о којима се нису водили појединачни преговори и у којима се тачно утврђују износи трошкова управљања зајмом и исплатне накнаде на терет потрошача, њихова метода обрачуна и тренутак када их је потребно платити-такође треба детаљно навести све услуге које се пружају у замену за предметне износе, а да члан 3 став 1 (Уговорна одредба о којој се нису водили појединачни преговори сматра се непоштеном ако су у супротности са условом о доброј вери, на штету потрошача проузрокује знатнију неравнотежу у правима и обавезама странака, произишлих из уговора) Директиве треба тумачити на начин да уговорна одредба о накнади за управљање зајмом која не омогућава да се несумњиво утврди које се конкретне услуге пружају у замену за те трошкове-начелно не узрокује штету потрошача, у супротности су са условом о доброј вери и знатнијом неравнотежом у правима и обавезама странака које су произашле из уговора.

Притом, овај суд је имао у виду да је досуђен новчани износ од 2.489,41 динара ставом деветим изреке, а да се по налазу и мишљењу вештака ради о износу од 2.480,41 динара, али тужена страна на ово прекорачење захтева жалбом не указује, па би интервенција другостепеног суда била супротна одредби члана 395 у вези члана 386 ЗПП.

Правилно је првостепени суд оценио истакнути приговор застарелости потраживања тужиље проистеклог из уговора закљученог између парничних странака 13.09.2006. године када је закључио да је исти неоснован јер се на потраживања тужиље има применити општи рок застарелости из члана 371 Закона о облигационим односима, а који се имајући у виду да се ради о стицању без основа има рачунати од дана утврђене ништавости, јер право захтевати исплату стеченог без основа у ситуацији у којој је отпао правни основ-ништава одредба уговора на основу које је банка извршила наплату утуженог износа, застарева у року од 10 година рачунајући од дана утврђене ништавости уговора, због чега потраживање тужиље није застарело. Сходно члановима 103 став 1, 104, 105, 109 и 110 ЗОО захтев за утврђење ништавости уговорне одредбе не застарева, а тужбени захтев који се односи на враћање датог по ништавој уговорној одредби заснива се на правилу о реституцији услед ништавости уговора и решава се на начин прописан одредбом члана 104 став 1 ЗОО, па застарелост почиње тећи првог дана после дана када је утврђена ништавост (члан 361 став 1 ЗОО). Значи, утврђивање ништавости уговора, односно појединих његових одредаба, производи правно дејство "ex tunc", односно од момента закључења уговора, али се повраћај онога што је дато по основу ништавог уговора може тражити тек од оног момента када се ништавост утврди, а од тада тече и рок застарелости захтева за реституцију (повраћај онога што је примљено по основу ништаве одредбе уговора).

Другостепени суд је ценио и остале жалбене наводе али их посебно није образлагао применом одредбе члана 396 став 1 ЗПП јер не могу довести до другачије одлуке у ово правној ствари.

Из наведених разлога, применом одредбе члана 390 ЗПП одлучено је као у ставу другом изреке ове пресуде.

Међутим, приликом доношења одлуке у ставу другом, шестом и тринаестом изреке побијане пресуде учињена је битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП, на коју се основано указује у жалби тужене.

Првостепени суд је у ставу другом изреке утврдио ништавост одредбе члана 2 (у делу који носи наслов „Рок“) став 1 Уговора о стамбеном кредиту бр. ... од 13.09.2006. године. Овом одредбом, у наведеном ставу, уговорено је да се кредит одобрава Кориснику кредита на рок од 240 месеци при чему први ануитет доспева 30.9.2006. године а последњи 31.8.2026. године. Уговорне стране сагласно констатују да ће износ сваке појединачне рате бити дефинисан ануитетним планом који чини саставни део овог Уговора. Обрачун и плаћање ануитета утврђених у плану отплате у ЦХФ се врши у динарској противвредности по продајном курсу Банке на дан уплате.

Разлоге које првостепени суд даје за ништавост ове одредбе је то што уговорена отплата обавеза по кредиту по продајном курсу банке на дан уплате у ситуацији када је

тужена одобрила износ кредита у динарској противвредности по средњем курсу банке важећем на дан пуштања кредита у течај у супротности је са начелом једнакости давања и правичности и поштења. Ово због тога што је основни циљ уговарања валутне клаузуле код уговора о кредиту очување стварне вредности износа динарске главнице која се кориснику кредита ставља на располагање од стране банке, као даваоца кредита. Такво уговарање валутне клаузуле представља правно допуштени основ очувања једнакости узајамних давања уговорних страна и у циљу је заштите даваоца кредита од евентуалних штетних последица нереалног пада курса динара или високе инфлације. Међутим, одредбом члана 395 ЗОО није опредељено да ће се курс обрачунске валуте применити у односу на њену куповину, продајну или средњу тржишну вредност, што значи да уговорне стране могу утврдити било који тржишни курс. Битно је само да се по истом курсу утврђује вредност пласираних кредитних средстава и висина доспелих рата за враћање. Ствар је воље уговорних страна који ће се курс обрачуна уговорити (продајни, и куповни и средњи курс) као основ обрачуна вредности примене динарске главнице и враћеног дуга из уговора о кредиту, али тај курс мора бити истоветан како код пласирања кредитних средстава, тако и код њиховог враћања, што у овом случају није било испуњено. Тужена је, поступајући на наведени начин, поступила супротно општим начелима Закона о облигационим односима и то одредбе члана 12, 15 и 17 ЗОО и уговарањем различитог курса приликом исплате кредитних средстава и приликом враћања доспелих рата повређено је начело савесности и поштења и начело једнаке вредности узајамних давања, јер се обавеза корисника повећава за разлику између средњег и продајног курса тужене банке за дату страну валуту, чиме се погодује искључиво циљевима тужене банке лукративне природе, а не очувању вредности обавезе, па је иста у овом делу ништава сходно одредби члана 103 ЗОО, због чега је ова одредба уговора санкционисана ништавошћу.

Због тога, првостепени суд закључује да је дошло до стицања несразмерне имовинске користи на страни тужене јер је уговорена отплата обавеза по кредиту по продајном курсу банке на дан уплате а тужена је одобрила износ кредита у динарској противвредности по средњем курсу банке важећем на дан пуштања кредита у течај, с обзиром да је овакав начин уговарања у супротности са начелом једнакости давања и правичности и поштења, због чега је тужена у обавези да, сходно члану 210 ЗОО, врати тужилци разлику динарских износа месечних ануитета које је тужилка исплатила туженој и динарских износа које би тужилка платила по продајном курсу која износи укупно 52.071,26 динара, са припадајућом законском затезном каматом од доспелости последњег ануитета до исплате, па су правилно тужилци признат износ наведен у ставу тринаестом изреке сагласно одредби члана 277 и 214 ЗОО.

Сходно наведеном, произилази да је првостепени суд дао разлоге за ништавост одредбе члана 2 став 1 (у делу који носи наслов „Рок“) уговора у делу који гласи „Обрачун и плаћање ануитета утврђених у плану отплате у ЦХФ се врши у динарској противвредности по продајном курсу Банке на дан уплате“, због чега је нејасан закључак првостепеног суда о ништавости наведене уговорне одредбе имајући у виду да недостају разлози у погледу ништавости исте у престалом делу.

Даље, првостепени суд је ради одлучивања о основаности тужбеног захтева у делу који се односи на исплату неосновано наплаћеног износа по основу валутне клаузуле, као претходно питање ценио ништавост одредбе о валутној клаузули,

односно одредбу члана 1 став 1 уговора о стамбеном кредиту бр. ... закљученог 13.09.2006. године, па је пошао од цитираних одредби Закона о облигационим односима као и Закона о заштити потрошача, те оценио да се валутна клаузула може правно ваљано уговорити у циљу очувања једнаке вредности узајамних давања-тржишне вредности динарског износа пласираних и враћених кредитних средстава која се утврђује индексирањем курса евра. Ништава је одредба уговора о кредиту о индексирању динарског дуга применом валуте ЦХФ која није утемељена у поузданом писаном доказу да је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у тој валути и да је пре закључења уговора кориснику кедита доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које ће настати применом такве калузуле. У конкретном случају тужена банка није током поступка доставила доказ да је поводом уговора који је тужиља закључила са туженом, пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у валути ЦХФ, нити да је тужиља као корисник кредита писаним путем упозорена на последице које може изазвати примена уговорене валутне клаузуле, па је ништава одредба уговора о кредиту (одредба члана 1 став 1) о индексирању динарског дуга у валути ЦХФ, а како одредба члана 104 Закона о облигационим односима као једну од последица у случају неважећег правног посла предвиђа и реституцију која подразумева враћање оног што је примљено по основу таквог посла, то је суд, на основу чл. 104 у вези чл. 210 и 214 Закона о облигационим односима, обавезао тужену да тужиљи исплати износ од 179.237,81 са законском затезном каматом почев од 01.10.2021. године, имајући у виду да се тужена има сматрати несавесним стицаоцем.

Међутим, уговор о кредиту регулисан је одредбом члана 1065 Закона о облигационим односима, према којој се уговором о кредиту банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати, у време и на начин како је утврђено уговором. Одредбом члана 1066 истог закона ставом 1 одређено је да уговор о кредиту мора бити закључен у писменој форми а ставом 2 да се уговором о кредиту утврђује износ, као и услов давања, коришћења и враћања кредита. Правила из члана 1066 треба тумачити као саставна правила из члана 1065 овог Закона у коме се одређује појам уговора о кредиту јер правила овог члана имају првенствено смисао да се у њима одреди појам уговора о кредиту уз све оно што је предвиђено у члану 1065 истог Закона. У уговору о кредиту одређује се износ кредита. Износ кредита може бити прецизно одређен а може бити утврђена горња граница до које је банка спремна да даје кредите одређеном лицу на његов захтев. Дакле, износ кредита треба увек да је одређен или одредив.

Из наведених законских одредаба произилази да је износ новчаних средстава кредита битан елемент уговора о кредиту због чега износ одобреног кредита не може бити предмет утврђења ништавости уговора јер без битног елемента уговора о кредиту не би постојао ни сам уговор, односно без истог предметни уговор не би могао остати на снази. Дакле износ новчаних средстава из уговора о кредиту мора постојати као битан елемент уговора, а исти може бити исказан у различитим валутама.

Надаље, одредбом члана 2 тачка 24 Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 62/06) прописано је да је валутна клаузула уговарање вредности

обавезе у девизама (валута обавезе) у Републици с тим што се плаћање и наплаћивање по тим уговорима врши у динарима (валута исплате). Плаћање, наплаћивање и пренос између резидената и између резидената и нерезидената у Републици се врши у динарима (члан 34 став 2 закона). Дозвољено је уговарање у девизама у Републици, с тим што се плаћање и наплаћивање по тим уговорима врши у динарима (члан 34 став 3 закона). Ако новчана обавеза гласи на плаћање у некој страниој валути или злату, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе (члан 395 ЗОО).

Уговарање валутне клаузуле у смислу клаузуле вредновања врши се тако да се новчана обавеза измирује у домаћој валути, али се број јединица домаће валуте који треба платити одређује сразмерно вредности одређеног (уговореног) броја јединица стране валуте, у конкретном случају индексирањем динарског дуга применом курса швајцарског франка.

Првостепени суд није утврдио да је члан 1 став 1 уговора о стамбеном кредиту ништав само у делу који се односи на валутну клаузулу-SHF како се дефинише Законом о девизном пословању (члан 2 тачка 24) и Законом о облигационим односима (члан 395), већ је супротно наведеним законским одредбама утврдио ништавост целог става овог члана, односно и износа кредита, а притом досуђени износ на име стицања без основа утврдио је на основу налаза и мишљења вештака економско-финансијске струке који је обрачунао вредност износа пласираних и враћених кредитних средстава у валути CHF индексирањем курса евра на који начин је утврдио да је обавеза тужиље мања за 1.370,00 евра, што у динарској противвредности износи 179.237,81 динара и чини више наплаћен новчани износ, што је све побијану пресуду у овом делу учинило неразумљивом и нејасном.

Како у побијаној пресуди у наведеном делу недостају разлози у погледу испуњености услова за ништавост члана 2 став 1 уговора, као и о ништавости само валутне клаузуле као дела члана 1 став 1 уговора, то је иста заснована на нејасним и противречним разлозима о битним чињеницама због чега је морала бити укинута у ставу другом изреке и последично у ставу тринаестом изреке и у ставу шестом изреке, на основу члана 391 став 1 ЗПП и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење. Истовремено је на основу члана 165 ЗПП укинута и одлука о трошковима поступка јер зависи од коначног исхода спора.

У поновном суђењу, првостепени суд ће ће поступити по примедбама из овог решења и отклонити учињену битну повреду одредаба парничног поступка тако што ће након спроведеног доказног поступка, правилном применом члана 8 ЗПП потпуно и правилно утврдити чињенично стање релевантно за пресуђење, након чега ће правилном применом материјалног права из чланова 103 и 104 став 1 Закона о облигационим односима, у вези чланова 210 и 214 Закона о облигационим односима, поново одлучити о захтеву тужиље за утврђење ништавости одредбе члана члана 2 став 1 (у делу који носи наслов „Рок”) уговора и враћању примљеног по основу ништаве одредабе уговора, као и о захтеву за враћање примљеног по основу ништавости валутне клаузуле садржане у делу члана 1 став 1 уговора, уз навођење јасних и аргументованих разлога.

Када поступи по свим примедбама и отклони недостатке на које је указано овом одлуком и када се за то стекну услови првостепени суд ће о тужбеном захтеву донети нову и правилну одлуку.

Председник већа-судија
Ирена Вуковић,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић